

SUMMARY

Kindras I. The subsystem of exercises for teaching the University Students Turkish monologue speech at the initial stage.

The urgent priority issue of teaching any foreign language, including Turkish, is the problem of developing an effective system of training exercises as the correct choice of means and methods depends on the effectiveness of the learning process.

Thus, one of the most important aspects of teaching any foreign language is mastering the skills of monologue speech, because in order to communicate and express the thoughts in a foreign language, the one who says, should be aware of the full contents of the views freely and be able to build the actual content of the statements or multiple statements in series. So, to teach to express thoughts in a monologue form is one of the main practical purposes of teaching a foreign language.

The relevance of the article is due to the needs to determine effective ways of teaching the University Students Turkish monologue speech at the initial stage.

The aim of this article is to propose and describe the subsystem of exercises for teaching the University Students Turkish monologue speech at the initial stage.

The article is devoted to the questions of teaching Turkish monologue speech as a kind of foreign language activities. It deals with the stages of formation of speaking skills of the junior students using verbal visual materials. In particular, the ways of forming abilities and skills of Turkish monologue speech are analyzed; the examples of exercises for mastering grammatical and lexical material and developing Turkish monologue speech are presented. There are examples of exercises using different types of visual materials in the article.

The main task at the initial stage is the formation of a communicative nucleus or the fundamental skills of foreign language communication. That is why the system of exercises should focus on mastering those operations linguistic material needed for understanding and expression in Turkish. The exercises should meet certain requirements: be feasible by volume (including scaling up problems: speech material conditions of performance and the nature of language activities); attract different types of memory, perception and thought; be focused and motivated; enhance cognitive and mental activities of the students; contain the most common life examples and situations of communication.

Key words: *the initial stage, methods of teaching, monologue speech, the subsystem of exercises, the groups of exercises, skills, abilities, visual materials.*

УДК 378.14

Р. А. Кубанов

Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка

СУЧАСНІ МОДЕЛІ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Проаналізовано моделі оцінювання якості професійної підготовки студентської молоді різних науковців. На думку автора, загальна методика оцінювання якості професійної підготовки студентів складається з методики оцінювання абітурієнта, методики оцінювання процесів, методики оцінювання досягнень студента, методики їх самооцінювання, методики оцінювання роботодавцем і суспільством. У статті зазначено, що найбільшій об'єктивності оцінка якості професійної підготовки майбутніх фахівців набуде за умови використання сукупності різних підходів, що сприятиме розробці достатньо універсальних критеріїв оцінювання, які містять спільні

вимоги щодо якості підготовки фахівців для всіх галузей знань, і слугуватиме ґрунтовною теоретичною основою оцінювання якості професійної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: *студенти, модель, якість вищої освіти, критерії оцінювання, професійна підготовка фахівців, якість професійної підготовки студентів.*

Постановка проблеми. Сьогодні в Україні відбувається модернізація освітньої галузі. Зміни, що стосуються всіх сфер суспільного життя, спричинені не лише потребою оновити й змінити їх, вони є наслідком взаємовпливів і закономірних перетворень, що відбуваються в усьому світі. Освітня галузь України, обравши шлях кардинальних реформ, що передбачають входження до європейського освітнього простору, поліпшення якості освіти, потребує узгодження всіх компонентів із загальноприйнятими світовими стандартами, що відповідатимуть найкращим світовим зразкам. Цього потребує сучасне суспільство, ринок праці, що стрімко розвивається.

Аналіз актуальних досліджень. У сучасному світі особливої уваги набуває поняття якості освіти. Саме тому сьогодні зацікавлюють технології, що дозволяють контролювати й управляти якістю професійної підготовки майбутніх фахівців. Аналіз численних досліджень у галузі оцінювання підготовки студентів у вищих навчальних закладах підтверджує, що й до теперішнього часу ще не склалося однозначного підходу до оцінювання якості професійної підготовки та її показників. На сьогоднішній день практично відсутні науково обґрунтовані універсальні вимоги до оцінювання якості знань студентів вищих навчальних закладів. Так, проблему оцінювання якості підготовки фахівців ВНЗ досліджували Н. Сухова [6]; О. Волков, Л. Віткін, Г. Хімічева, А. Зенкін [5]; М. Мурашко, С. Назарко [3]; Є. Немкова [4]; О. Дубасенюк, О. Вознюк [2]; М. Головань [1]. Проте системні дослідження зазначеної проблеми нам невідомі.

Мета статті полягає в окресленні основних моделей оцінювання якості професійної підготовки студентів у вищих навчальних закладах, виявленні головних принципів оцінювання, на основі яких можливе визначення універсальних критеріїв оцінювання, а також консолідації різних точок зору на вирішення проблеми.

Виклад основного матеріалу. Фундаментом сучасних моделей оцінки якості вищої освіти і професійної підготовки студентів є, за спостереженням Н. Сухової [6], світові концептуальні підходи, до яких відносяться:

- 1) утвердження пріоритету оцінки «споживача» над оцінкою «виробника»;
- 2) комплексний розгляд проблеми якості через створення ключових елементів (освітніх стандартів, оцінки досягнень незалежними організаціями, автономії освітніх закладів тощо);

- 3) розуміння можливостей більш об'єктивної оцінки якості освіти лише з плином певного верифікаційного часу;
- 4) визначення рейтингу вищих навчальних закладів переважно за такими основними параметрами, як репутація в суспільстві, вступний конкурс, науковий потенціал професорсько-викладацького складу (у тому числі кількість Нобелівських лауреатів), фінансові ресурси закладу, задоволеність студентів якістю та організацією навчального процесу, задоволеність роботодавців якістю підготовки фахівців;
- 5) повага до відмінностей між різними національними системами, а також до індивідуальних конкурентних переваг з оцінюванням закладу в цілому;
- 6) поєднання внутрішньої та зовнішньої оцінки;
- 7) використання оцінки як засобу звітності та як засобу сприяння розвитку навчального закладу;
- 8) використання багаторівневого системного моделювання при плануванні досліджень з якості освіти;
- 9) широке розуміння освітніх досягнень (досягнення з предмета, динаміка освітніх досягнень, відношення до навчальних предметів; ключові міжпредметні компетентності; задоволеність освітою; подальша освіта і кар'єра);
- 10) проведення моніторингу якості на національному та міжнародному рівнях як основи для прийняття управлінських рішень;
- 11) розуміння, що якість університетської освіти не піддається абсолютному та однозначному вимірюванню, оскільки таке вимірювання має включати наявний рівень соціально-економічного розвитку країни, реальні доходи, обсяги споживання матеріальних і духовних благ та послуг, а також різні рівні розвитку потреб людини;
- 12) тенденція до використання єдиної термінології, що сприяє покращенню міжнародної комунікації як між національними системами вищої освіти, так і між різноманітними освітніми профілями (програмами підготовки) [6, 171].

На нашу думку, узагальнення зазначених підходів можливе в процесі розробки авторської педагогічної моделі. Проаналізуємо моделі оцінювання якості професійної підготовки різних науковців.

Модель оцінювання якості професійної підготовки, на думку її розробників (О. Волков, Л. Віткін, Г. Хімічева, А. Зенкін [5]), є універсальною й придатною для використання в будь-якому ВНЗ. Ця модель ґрунтується на використанні принципів загального управління якістю (TQM) і вимогах

стандартів ISO 9000:2000, в основу яких покладено положення процесного й системного підходів, а також урахування рівня підготовки на основі оцінки ступеня задоволеності споживача та можливості постійного самовдосконалення. До моделі включено також кількісні інтегровані показники (критерії оцінювання), що поділяються на дві групи (можливості (60 балів) та результати (40 балів), що становить загальну кількість 100 балів:

1. Базовий рівень загальних знань і вмінь абітурієнтів (5 балів, 5%).
2. Професійна придатність абітурієнтів (20 балів, 20%).
3. Особисті якості абітурієнтів (5 балів, 5%).
4. Ключові процеси підготовки абітурієнта, студента (30 балів, 30%).
5. Оцінювання якості підготовки студентом (5 балів, 5%).
6. Оцінювання якості підготовки ВНЗ (10 балів, 10%).
7. Оцінювання якості підготовки суспільством (5 балів, 5%).
8. Оцінювання якості підготовки роботодавцями (20 балів, 20%) [5, 92–94].

Автори пропонують для різних критеріїв використовувати різні методики оцінювання. Зокрема, для оцінювання критеріїв 1, 2, 3, 6 використовується методика тестування, оцінювання 4-го критерію має здійснюватися групою експертів за окремою методикою. В цілому, загальна методика оцінювання якості підготовки складається з методики оцінювання абітурієнта, методики оцінювання процесів, методики оцінювання досягнень студента, методики їх самооцінювання, методики оцінювання роботодавцем, суспільством. Що стосується оцінки якості діяльності ВНЗ, то за мету автори висувають отримання кількісних результатів, які можна порівняти або з попередніми здобутками цього самого ВНЗ або з показниками інших ВНЗ, також виражених у чисельному вимірюванні. Невід'ємною перевагою такого підходу є те, що в запропонованій концептуальній моделі оцінювання якості підготовки студента на основі процесного підходу з'являється можливість управляти системою якості підготовки студентів на будь-якому етапі цієї підготовки. Але при порівнянні з іншими ВНЗ слід урахувати, що в інших ВНЗ може використовуватися інша система вимірювання якості й, відповідно, за таких умов неможливо брати участь у рейтингах. Одним із недоліків пропонованої моделі, на нашу думку, є відображення всіх показників результативності в кількісному вигляді, що ускладнює її використання в навчальному процесі ВНЗ.

М. Мурашко і С. О. Назарко [3] пропонують модель оцінювання якості підготовки випускника за допомогою індексів. Цей підхід, адаптований до потреб навчального процесу та системи оцінювання якості підготовки випускника, засновано на моделі, що вже мала успіх у практичному

використанні європейського (EFQM) і національного конкурсів якості та ділової досконалості. Автор пропонує критеріальну модель якості підготовки фахівців, а саме – формулу накопичувального індексу якості підготовки фахівців з кожної спеціальності, яка сумує наступні показники: індекс якості оцінки знань за весь період навчання (5 %); індекс якості знань за результатами ректорського контролю (15 %); індекс якості дипломних робіт (30 %); індекс якості підготовки фахівців за відгуками роботодавців (55 %). При цьому автор поділяє ці критерії на дві групи: потенційні можливості фахівці (перші три критерії) і результативний показник (останній критерій). Отже, за умови використання такої моделі ідеально підготовлений фахівець має рівновагу критеріїв можливостей і результату, тобто 50% на 50%.

Аналізуючи цю методику наголосимо на застосуванні чітких, об'єктивних даних при визначенні індексів потенційних можливостей. Адже це питання, на наш погляд, є проблемним і залежить від багатьох чинників. Зокрема, неможливо оцінювати якість підготовки фахівців без урахування впливу суб'єктивного фактора оцінювача та професійно спрямованого освітнього простору ВНЗ.

Серед психолого-педагогічних підходів до визначення критеріїв контролю якості професійної підготовки у ВНЗ слід звернути увагу на підхід, заснований на системі компетенцій, які мають бути сформовані в майбутнього фахівця. Компетенціями прийнято називати сформовані загальні здатності, що базуються на знаннях, якостях особистості, досвіді творчої діяльності, цінностях, що набуті завдяки навчанню. Компетенції можна оцінювати за результатами підсумкового контролю, використовуючи бальну шкалу. Є. Немкова, підкреслюючи важливість педагогічного контролю на всіх етапах навчання, зазначає, що компетенції є інтегрованими характеристиками особистості й результатом навчальної діяльності студентів, формуються, передусім, на основі опанування змісту програм навчальних дисциплін. Сукупність опанованих компетенцій формує компетентність фахівця, яка передбачає наявність таких ознак: професійно-особистісну спрямованість знань (самопізнання й самооцінку професійних здібностей саморозкриття творчого потенціалу, особистісне самовизначення та самотворення); ґрунтовність і мобільність професійних знань (оволодіння сучасними технологіями, постійне самостійне поновлення фахової інформації); відповідність теоретичних знань і практичних умінь та навичок вимогам державних стандартів освіти; оптимізм та любов до своєї професії; наявність критичного мислення [4].

У цьому контексті зауважимо, що компетентність можна вимірювати, як правило, в результаті комплексного оцінювання, а інтегрований показник може складатися за результатами переддипломної практики, захисту дипломної роботи (проекту) та відгуків роботодавців. Проте застосування тільки кількісних критеріїв притаманне не для всіх галузей знань. Прикладом застосування такого комплексного оцінювання може бути оцінювання творчої художньої роботи випускника. У процесі оцінювання, залежно від тематики завдання, звертається увага на такі критерії, як виразність, логічне завершення, цілісність, адекватність темі, лаконічність, естетична доцільність, точність пропорцій, розміщення елементів у композиції тощо. Для кожного показника можна визначити певну кількість балів, які складаються в загальну оцінку. Але, якщо не враховувати, що людська особистість є цілісним поняттям, де всі компоненти взаємопов'язані, то можлива формальна оцінка творчого потенціалу випускника. Ми вважаємо, що при оцінюванні творчих робіт має бути застосоване комплексне оцінювання системного завершеного твору. У цьому випадку доцільно використовувати п'ятибальну систему з певним діапазоном балів, наприклад 181–200 (відмінно), 161–180 (добре), 141–160 (задовільно), 124–140 (достатньо), 100–124 (незадовільно). Цей підхід заслужено користується популярністю серед викладачів більшості ВНЗ України.

Деякі дослідники (О. Дубасенюк, О. Вознюк) вважають важливим аспектом формування особистості майбутнього фахівця становлення його Я-концепції, сфери самосвідомості, що також має бути враховано в процедурі оцінювання якості професійної освіти. У такому разі оцінювання якості професійної освіти доцільно здійснювати за допомогою аналізу розвитку репрезентативних систем майбутніх фахівців. Крім того, ураховуючи перспективи підвищення якості професійної підготовки студентів, автори звертають увагу на таку особливість цієї підготовки, як динаміка морального зростання особистості, розвитку статусу творчої людини, застосування синергетичного принципу «талант – це сума талантів», яка потребує розробку в майбутньому нових перспективних напрямів обґрунтування критеріїв оцінювання, відповідних методик оцінювання якості та моніторингу якості професійної освіти [2].

Безумовно, в швидко мінливих економічних умовах зростає роль професійно-особистісних якостей, що забезпечують конкурентоспроможність на ринку праці, успішність у професійній самореалізації, кар'єрі – загальна компетентність, мобільність, висока працездатність, ініціативність, працьовитість, комунікабельність, здатність до неперервного навчання. У сучасних умовах оцінювання якості професійної підготовки фахівця, на погляд

М. Голованя [1], повинно здійснюватися за такими показниками, які б відповідали якісним характеристикам моделі сучасного фахівця, що має наступні групи якостей:

1) професійні: високий професіоналізм; здатність до професійної адаптації; здатність до післядипломної освіти (підвищення кваліфікації); здатність до інтеграції з фахівцями суміжних і інших спеціальностей; здатність до проектної діяльності; системне бачення виробничих процесів;

2) особистісні: розуміння сутності й соціальної значущості своєї спеціальності; дотримання етичних і правових норм суспільства; наявність аксіологічних устремлінь (ідеалів, цінностей, пріоритетів, мотивацій); знання законів міжособистісного спілкування й уміння використовувати їх на практиці; здатність приймати рішення і нести за них відповідальність; наявність таких якостей, як справедливість, людяність, співчуття, готовність прийти на допомогу, єдність слова і справи, любов до Батьківщини; наявність власного соціального й виробничого досвіду, здатність урахувувати в роботі чужий досвід; невиробничі резерви особистості (дотримання законів валеології, працездатність, уміння створити сприятливий психологічний клімат у колективі, участь у суспільному житті, патріотизм, почуття корпоративності, уміння переключатися з одного виду діяльності на інший);

3) творчі (креативні): творче ставлення до роботи; володіння евристичними методами та практичними навичками вирішення творчих завдань; здатність узагальнювати й робити висновки; здатність планувати і прогнозувати; володіння методикою пошуку ефективних способів вирішення проблем, уміння контролювати хід розв'язання; наявність естетичних потягів та ідеалів [1, с. 57].

Варто враховувати, що формування особистості відбувається в процесі впливу на неї соціокультурного середовища. Тому для формування яскравої, творчої, високорозвиненої особистості студента вкрай важливе створення у вищому навчальному закладі професійно спрямованого середовища. Луганський національний університет імені Тараса Шевченка орієнтується у своїй діяльності на якісну професійну підготовку фахівців, що відповідають вимогам ринку праці. Сучасний фахівець, у нашому розумінні, здатний успішно вирішувати виробничі завдання у швидко мінливих економічних ситуаціях ефективними методами. Успіхів на сучасному ринку праці може досягти тільки той, хто готовий до змін, комунікабельний, здатний до постійного відновлення знань, підвищення кваліфікації, має знання із суміжних галузей, володіє високими особистісними якостями і міцним фізичним здоров'ям. У зв'язку з цим

головним завданням вищої освіти є підготовка фахівців, що легко навчаються, швидко пристосовуються до умов, що змінюються, до змісту праці, зацікавлені в неперервній освіті й удосконаленні.

На основі вивчення й аналізу запитів замовників фахівців економічного профілю в університеті розроблено основи концепції розвитку освітньої програми, що вдосконалюється й уточнюється, деталізовано особистісні якості й система знань, умінь і навичок, які повинні мати фахівці, і відповідно до цього на різних кафедрах викладачами розробляється багаторівнева система показників якості професійної підготовки студентів економічних спеціальностей.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Узагальнюючи викладене вище, вважаємо, що існує чимало варіантів та можливостей вибору підходів до оцінювання якості вищої освіти залежно від висунутої мети й розуміння, що саме робить освіту якісною для зацікавлених сторін. Зокрема, найбільшій об'єктивності оцінка якості професійної підготовки майбутніх фахівців набуде за умови використання сукупності різних підходів, що сприятиме розробці достатньо універсальних критеріїв оцінювання, які містять у собі спільні вимоги щодо якості підготовки фахівців для всіх галузей знань, і слугуватиме ґрунтовною теоретичною основою оцінювання якості підготовки фахівців у вищих навчальних закладах, забезпечуватиме надійність та валідність одержаних результатів. Наприклад, оцінювання якості професійної підготовки фахівця може здійснюватися за такими показниками, які б відповідали якісним характеристикам моделі сучасного фахівця (аналіз розвитку професійних, особистісних, творчих груп якостей у студентів за допомогою методу експертних оцінок).

Отже, рівень знань випускників, їх морально-етичної та соціальної зрілості є визначальними чинниками успішного навчання у ВНЗ. Тому система управління якістю освіти у ВНЗ повинна мати комплексний характер, охоплюючи всі стадії навчання, включаючи довузівську підготовку, безпосереднє навчання у ВНЗ і закінчуючи супроводом випускників у сфері виробництва.

У подальших дослідженнях буде розроблена й описана модель оцінювання професійної підготовки студентів економічних спеціальностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Головань М. С. Методологічні та практичні аспекти забезпечення якості освіти в економічному вузі / М. С. Головань // Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі : зб. наук. пр. – Кривий Ріг : Видавничий відділ НМетАУ, 2004. – С. 56–60.
2. Дубасенюк О. Проблема оцінювання якості професійної освіти в умовах

суспільних трансформацій / О. Дубасенюк, О. Вознюк // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції [«Моніторинг якості освіти: теорія та практика»], (Київ, 16 – 17 грудня 2009 р.) ; редкол.: В. О. Огнев'юк, Л. Л. Хоружа та ін. – К. : КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2009. – С. 72–76.

3. Мурашко М. І. Формування моделі оцінювання якості вищої освіти і можливість її реалізації в системі підготовки фахівців / М. І. Мурашко, С. О. Назарко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Сер. : Економічні науки. – 2010. – № 43. – С. 108–112.

4. Немкова Є. В. Система критеріїв педагогічного контролю як фактор забезпечення якості підготовки фахівців у вищих навчальних закладах / Є. В. Немкова // Наука і освіта. – 2007. – № 1–2. – С. 28–35.

5. Системи якості вищих навчальних закладів: теорія і практика : монографія / О. Волков, Л. Віткін, Г. Хімічева, А. Зенкін. – К. : Наукова думка, 2006. – 302 с.

6. Сухова Н. М. Якість вищої освіти як одна з філософських засад трансформації освіти XXI століття: європейський контекст / Н. М. Сухова // Вісник Національного авіаційного університету : зб. наук. пр. Сер. : Філософія. Культурологія. – К. : Вид-во Національного авіаційного університету «НАУ-друк», 2009. – № 1. – С. 170–174.

РЕЗЮМЕ

Кубанов Р. А. Современные модели оценивания качества профессиональной подготовки студенческой молодежи.

Проанализированы модели оценивания качества профессиональной подготовки студенческой молодежи разных исследователей. По мнению автора, общая методика оценивания качества профессиональной подготовки студентов состоит из методики оценивания абитуриента, методики оценивания процессов, методики оценивания достижений студента, методики их самооценивания, методики оценивания работодателем и обществом. В статье указывается, что большей объективности оценка качества профессиональной подготовки будущих специалистов приобретет при условии использования совокупности разных подходов, и именно в этом случае методика будет содействовать разработке универсальных критериев оценивания, которые включают в себя общие требования относительно качества подготовки специалистов для всех областей знаний, и будет служить фундаментальной теоретической основой оценивания качества профессиональной подготовки специалистов в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: студенты, модель, качество высшего образования, критерии оценивания, профессиональная подготовка специалистов, качество профессиональной подготовки студентов.

SUMMARY

Kubanov R. Modern models of evaluating the quality of training students.

The models of estimation quality of students' vocational training of different researchers have been analyzed. According to the author the general technique of evaluating the quality of vocational training of students consists of techniques of estimating the applicants' level of knowledge, methods of estimating processes, methods of evaluation of students' achievements, their self-assessment techniques, methods of estimating the employer and society. The article points out that greater objectivity the quality of future professionals' training assessment gain when different approaches are used together. In this case, the technique will facilitate the development of set of assessment criteria, which include the general requirements for the quality of training for all areas of knowledge, and will serve as a fundamental theoretical basis of evaluating the quality of professional training in higher educational institutions.

For example, in the evaluating of the training quality of future specialists may implemented such indicators that would meet the qualitative characteristics of a modern specialist model (analysis of the development of professional, personal, creative qualities of the students).

It's emphasizes that personality formation occurs in the process of influence on his/her cultural environment of higher education. Therefore, to form a bright, creative, highly individual student is extremely important to create the University of humanitarian professionally oriented environment. Luhansk Taras Shevchenko National University in its activities orients on the professional training that will meet the modern requirements of the labor market. The university developed a multi-tiered system of quality vocational training of students of economic specialties.

It is concluded that the level of knowledge of the graduates, ethical and social maturity are the determining factors for successful learning at the university. Therefore, the quality management system of the university education should be comprehensive, covering all the stages of education, including pre-university preparation, direct training in the universities and support of the graduates in the field of their use in production.

The author states that the model of the estimation of students training of economic specialties will be developed and described in the further studies.

Key words: *students, model, quality of higher education, evaluation criteria, professional training of specialists, quality of training students.*